УДК 341.215.4
DOI https://doi.org/10.32841/ILA.2020.23.16

СИРОЇД Т. Л.,
доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри міжнародного і європейського права
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВА ОСНОВА ЗАХИСТУ ПРАВА НА ЗДОРОВ'Я ЛІТНІХ ЛЮДЕЙ

Анотація. У статті проаналізовано положення міжнародних актів універсального і регіонального характеру, якими регламентовано право на здоров'я літніх людей. Зокрема, приділено увагу конвенційним і програмним документам серед яких: Принципи ООН щодо осіб похилого віку (1991 р.), Декларація з проблем старіння (1992 р.), матеріали Міжнародної конференції народонаселення і розвитку (Каїр, 5-13 вересня 1994 р.), Мадридський міжнародний план дій з проблем старіння (2002 р.), Торонтська декларація про глобальне запобігання жорстокого поводження з людьми похилого віку (2002 р.), Глобальна стратегія і План дій з проблем старіння і здоров'я на 2016-2020 рр.: на шляху до миру, в якому кожна людина має можливість прожити довге і здорове життя, Порядок денний в галузі сталого розвитку на період до 2030 р., Європейська соціальна хартія (переглянута) (1996 р.), Хартія основних прав Європейського Союзу (2000 р.); Додатковий протокол до Американської конвенції про права людини в галузі економічних, соціальних і культурних прав (1988 р.), Міжамериканська конвенція про захист прав людей похилого віку (2015 р.), Додатковий Протокол до Африканської хартії з прав людини та народів про права літніх людей в Африці (2016 р.). Акцентовано увагу на резолюціях Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ) з питань старіння і здоров'я літніх людей. Проаналізовано резолюції Ради Європи, присвячені проблемам старіння, охорони здоров'я та інвалідності, серед яких: Рекомендація № R (94) 9 Комітету міністрів державам-членам стосовно літніх людей; Рекомендація CM / Rec (2009) 6 Комітету міністрів держав-членів Проблема старіння та інвалідності в XXI столітті: стійкі рамки для забезпечення більш високої якості в інклюзивному суспільстві; Рекомендація CM / Rec (2011) 5 Комітету міністрів державам-членам про запобігання ризиків вразливості літніх мігрантів і поліпшення їхнього добробуту; Рекомендація CM / Rec (2014) 2 Комітету міністрів державам-членам щодо сприяння захисту прав людей похилого віку; резолюція Парламентської Асамблеї Ради Європи. 2168 (2017) «Права людини похилого віку та їх комплексний догляд». Зроблено відповідні висновки і рекомендації.

Ключові слова: вразливі категорії, захист, здоров'я, літні люди, права людини, правова основа.

Постановка проблеми. Незважаючи на щораз більшу останніми роками тенденцію до посилення захисту прав людей похилого віку, ця вразлива група й далі страждає від надзвичайно поширених негативних

стереотипів, які призводять до дискримінації за віком, соціальної ізоляції тощо. Жорстоке поводження з цією категорією осіб залишається серйозною проблемою, а їх доступ до якісного медичного обслуговування і довгострокового догляду – украй ускладненим. За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ), щонайменше 4 мільйони людей похилого віку в Європейському регіоні ВООЗ зазнають жорстокого поводження протягом одного року [1]. Варто зазначити, що саме в Європейському регіоні спостерігається найвищий у світі медіанний вік. Крім того кількість осіб похилого віку має тенденцію до зростання, як зазначено в резолюції Генеральної Асамблеї ООН, у період з 2017 по 2030 р. кількість людей у віці 60 років і старше збільшиться, згідно з прогнозами, на 46 відсотків – з 962 мільйонів до 1,4 мільярда людей – і перевищить загальносвітову чисельність молоді та дітей у віці до 10 років (стор. 2) [2]. Натомість, щодо забезпечення здоров'я літніх людей, у доповіді ВООЗ «Роль наукових досліджень для забезпечення загального охоплення медико-санітарними послугами» за 2013 р. зазначено, що за оцінками, за період з 2010 по 2060 рр. щорічне зростання витрат на охорону здоров'я, викликане старінням населення, становить менше 1 % і має тенденцію до зниження в п'яти європейських країнах. Незважаючи на те, що очікується зростання кількості літніх людей, які страждають від хронічних захворювань та інвалідності, витрати на охорону здоров'я стають істотними тільки в останній рік життя [3]. Зрозуміло, що за таких умов мова йде в першу чергу про підтримання літніх людей з тим, щоб вони могли самостійно доглядати себе за допомогою налагодженої системи охорони здоров'я, спеціалізованих структур, що сприятиме утвердженню їхньої гідності. Задля цього держави повинні створити достатню матеріальну і соціальну основу (мінімальний прожитковий мінімум, відповідне житло тощо); гарантувати безпечне середовище для їх життя. Зазначене дає підстави констатувати, що вибрана тематика є актуальною і значимою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Варто зазначити, що питання захисту права на здоров'я літніх людей не знайшли широкого висвітлення в роботах науковців, водночас загальні питання захисту прав людини, зокрема і літніх людей висвітлено у працях таких вітчизняних і зарубіжних авторів як: Абашидзе А., Березіна О., Бірюкова О.С., Зогий І., Хендель Н., Фоміна Л., Баєр Б. (Britta Baer), Гулд Е. (Elise Gould), Шефер А. (Schafer A.) та ін.

Беручи до уваги вищезазначене, тематика статті є актуальною і має за на **меті** аналіз універсальної і регіональної міжнародно-правої основи в галузі регламентації права на здоров'я літніх осіб; розроблення відповідних висновків і рекомендацій, спрямованих на вдосконалення положень означених актів і поліпшення становища літніх людей.

Виклад основного матеріалу дослідження. Враховуючи ту обставину, що літні люди потребують підвищеної уваги щодо медичної допомоги, в міжнародних актах універсального і регіонального характеру в галузі прав

людини приділено окрему увагу питанню забезпечення права на охорону їхнього здоров'я. Так, право осіб похилого віку на доступ до медичного обслуговування, що дозволяє їм підтримувати або відновлювати оптимальний рівень фізичного, психічного та емоційного благополуччя і запобігати або стримувати початок періоду недуг, закріплено в Принципах ООН щодо осіб похилого віку (1991 р.) (резолюція 46/91 Генеральної Асамблеї ООН) (п. 11) [4]. У Декларації з проблем старіння (1992) (резолюція 47/5 Генеральної Асамблеї ООН) визнано, що особи похилого віку мають право прагнути до найкращого стану здоров'я і добиватися його [5].

Міжнародною конференцією народонаселення і розвитку (Каїр, 5-13 вересня 1994 р.). було визначено за мету: створення умов, що сприятимуть підвищенню якості життя літніх людей; розвиток системи охорони здоров'я, а також системи економічної і соціальної допомоги, приділяючи увагу особливим потребам літніх жінок; розвитку соціальної підтримки (офіційної і неофіційної) задля укріплення здатності сімей піклуватися про людей похилого віку (п. 6.17) [6].

В ухваленому в 2002 р. Мадридському міжнародному плані дій з проблем старіння було підтверджено право осіб похилого віку на доступ до профілактичного та іншого лікування. Водночас було акцентовано увагу на тому, що зміцнення здоров'я населення та профілактика захворювань протягом усього життя повинні бути орієнтовані на збереження самостійності у догляді за собою… а системи охорони здоров'я та надання медичних послуг повинні включати необхідну підготовку кадрів і створення установ, які відповідають особливим потребам населення похилого віку (п. 58) [7].

2002 рік ознаменовано ухваленням Торонтської декларації про глобальне запобігання жорстокого поводження з людьми похилого віку 2002 р., яка є закликом до дій, спрямованих на запобігання жорстокому поводженню з цією категорією осіб [8].

Глобальна стратегія і План дій із проблеми старіння і здоров'я на 2016-2020 рр.: на шляху до миру, в якому кожна людина має можливість прожити довге і здорове життя містить заклик підвищувати і зміцнювати добробут літніх людей і тих, хто за ними доглядає, за допомогою надання відповідних послуг і допомоги на адекватній і справедливій основі; підтримувати наукові дослідження та інновації і збирати дані про те, що можна зробити для зміцнення здорової старості в різних умовах, включаючи підвищення обізнаності про соціальні детермінанти здоров'я та їхній вплив на старіння; підтримувати обмін знаннями і новаторським досвідом, у тому числі по лінії «Північ-Південь», «Південь-Південь», тристороннього співробітництва та регіональних і глобальних мереж; проводити активну інформаційно-пропагандистську роботу з проблематики здорової старості протягом усього життя і боротися проти дискримінації за ознакою віку (ст. 2) [9].

Порядок денний у галузі сталого розвитку на період до 2030 р., що містить комплексний неподільний набір глобальних цілей в галузі сталого розвитку, є платформою, яка дає змогу розв'язувати проблеми й вико-

ристовувати можливості населення, що старіє, й пов'язані з цим наслідки на всебічній основі, містить зобов'язання, що ніхто не буде забутий [10].

Низку резолюцій із питань старіння й здоров'я літніх людей було ухвалено в межах ВООЗ, зокрема в Резолюції 58/16 від 25 травня 2005 р. про зміцнення активної і здорової старості [11] наголошується на важливій ролі політики та програм у галузі охорони здоров'я, що дають змогу літнім людям, кількість яких швидко зростає, підтримувати гарне здоров'я й далі робити життєво важливий внесок у забезпечення добробуту своїх сімей, громад і товариств (стор. 83-85). У Резолюції 65/3 від 25 травня 2012 р. «Про зміцнення політики в галузі неінфекційних захворювань для сприяння активній старості» [12] визнається, що старіння населення є одним з основних чинників, які сприяють зростанню захворюваності неінфекційними захворюваннями та їх поширеності. Вона закликає розробляти, впроваджувати, контролювати й оцінювати політику, програми та багатогалузеві заходи щодо профілактики неінфекційних хвороб і зміцнення здоров'я з метою посилення політики та програм здорового старіння і сприяння найвищому рівню здоров'я та самопочуття людей похилого віку; посилити міжгалузеві рамки політики та інституційні механізми, який підходить для комплексного управління запобіганню та контролю неінфекційних хвороб, включаючи зміцнення здоров'я, охорону здоров'я та послуги соціального забезпечення з тим, щоб задовольнити потреби літніх людей; забезпечити, щоб національні стратегії охорони здоров'я щодо неінфекційних хвороб сприяли досягненню Цілей розвитку тисячоліття; сприяти, за необхідності, умовам, що дають можливість особам, опікунам, сім'ям та громадам для заохочення здорового старіння, включаючи догляд, надання підтримки та захист літніх людей з урахуванням фізичних та психологічних аспектів старіння та зосередити увагу на підходах між поколіннями; заохочувати активну участь людей похилого віку в суспільстві та в житті їх місцевих громад; підкреслити важливість підходу до первинної медико-санітарної допомоги в національному плануванні охорони здоров'я в тісній співпраці із соціальними службами та сприяння інтеграції зміцнення здоров'я та профілактики і боротьби з неінфекційними захворюваннями у процесі старіння; заохочувати надання доступних заходів та ресурсів для забезпечення здоров'я просування, охорони здоров'я та соціального захисту для здорових та активних осіб тощо.

Резолюція 69/3 від 29 травня 2016 р. «Глобальна стратегія і план дій з проблем старіння і охорони здоров'я на 2016-2020 рр.: на шляху до створення світу, в якому кожна людина зможе жити довгим і здоровим життям» містить заклик: покращувати і підтримувати добробут літніх людей та їхніх опікунів й здійснювати адекватне та справедливе надання послуг і допомоги; підтримувати дослідження та інновації і збирати докази того, що можна зробити для сприяння здоровому старінню в різних контекстах, включаючи підвищення обізнаності про соціальні детермінанти здоров'я та їх вплив на старіння; підтримувати обмін знаннями та інновацій-

ним досвідом; активно працювати над пропагандою здорового старіння протягом життя та боротьби з віковою дискримінацією тощо (с. 8-11) [13].

Варто зазначити, що в межах регіональних міжнародних організацій також ухвалено низку актів, що стосуються права на здоров'я осіб похилого віку. Так, держави-учасниці Європейської соціальної хартії (переглянутої) (1996) зобов'язалися допомагати літнім людям якомога довше залишатися повноцінними членами суспільства. Це включає в себе створення умов для ведення незалежного способу життя у звичному для них середовищі, поки вони можуть і хочуть цього, шляхом: a) забезпечення житла, пристосованого до їхніх потреб і стану здоров'я, або шляхом надання належної допомоги для реконструкції їхнього житла; b) забезпечення медичного обслуговування та послуг, яких вимагає їхній стан здоров'я; забезпечення особам похилого віку, які проживають у будинках для літніх людей, гарантій надання належної допомоги з повагою до їхнього особистого життя і гарантій участі в ухваленні рішень, що стосуються умов життя в їхньому будинку для престарілих (ст. 23) [14]. Ці права були підтверджені статтею 4 Додаткового протоколу до Європейської соціальної хартії 1988 р. [15].

У межах Ради Європи також ухвалено низку рекомендацій у цій сфері, зокрема: Рекомендація № R (94) 9 Комітету міністрів державам-членам стосовно літніх людей акцентує увагу на створенні безпечних умов для існування літніх людей та забезпечення якості життя [16].

Рекомендація CM / Rec (2009) 6 Комітету міністрів держав-членів Проблема старіння та інвалідності в XXI столітті: стійкі рамки для забезпечення більш високої якості в інклюзивному суспільстві, враховує важливі контекстуальні міркування, пов'язані з розширенням прав літніх людей (інвалідів) і осіб похилого віку з обмеженими можливостями (перша група відноситься до людей, які старіють, відчуваючи інвалідність протягом більшої частини свого життя, іноді від народження, для другої групи інвалідність вперше відчувається у відносно літньому віці) та поліпшенням послуг, призначених для цих двох окремих, але взаємопов'язаних груп людей. Містить рекомендації державам-членам Ради Європи з належним урахуванням їхніх власних національних, регіональних або місцевих структур і відповідних обов'язків сприяти створенню стійких рамок для забезпечення більш високої якості життя в інклюзивному суспільстві для літніх людей (інвалідів) і осіб похилого віку з обмеженими можливостями й акцентує увагу на ухваленні таких заходів: сприяння автономії і самостійного й активного життя; підвищення якості послуг, що надаються означеним особам; розширення рівного доступу до послуг, зокрема соціальні послуги та юридичний захист; захист означених осіб від насильства і жорстокого поводження тощо [17].

Рекомендація CM / Rec (2011) 5 Комітету міністрів державам-членам про запобігання ризиків вразливості літніх мігрантів і поліпшення їхнього добробуту акцентує увагу на розвитку міжнародного співробітництва і діалогу між приймаючими країнами і країнами походження

з тим, щоб гарантувати правовий статус літніх мігрантів, полегшувати їх мобільність між країнами і забезпечувати їх захист відповідно до правових режимів, соціальне забезпечення і доступ до соціальних послуг та охорони здоров'я (ст. 3) [18].

Рекомендація CM / Rec (2014) 2 Комітету міністрів державам-членам щодо сприяння захисту прав людей похилого віку покладає зобов'язання на держав-членів щодо отримання літніми людьми відповідних ресурсів задля забезпечення достатнього життєвого рівня (ст. 21) та заохочення багатопланового підходу до охорони здоров'я і соціальної допомоги літніх людей (ст. 31). Нею передбачено загальні підстави надання медичної допомоги літнім людям, зокрема, документом наголошено на тому, що люди похилого віку повинні отримувати медичну допомогу тільки в разі надання ними вільної й усвідомленої згоди, яку вони можуть вільно відкликати в будь-який час. Якщо літня людина не може за певних обставин дати згоду, відповідно до національного законодавства варто враховувати побажання, висловлені цією особою щодо медичного втручання, включаючи згоду на продовження життя. Якщо літня людина не має, відповідно до національного законодавства, можливості дати згоду на втручання, зокрема через психічну інвалідність або захворювання, втручання може здійснюватися тільки з дозволу його або її представника, органу чи особи, уповноважені законом. Відповідна особа похилого віку має, наскільки це можливо, брати участь у процедурі отримання дозволу. Повинні бути передбачені належні й ефективні заходи обережності для запобігання зловживанням. Якщо відповідну згоду не може бути отримано за надзвичайної ситуації, будь-яке медичне втручання може бути здійснено невідкладно для користі здоров'я літньої людини. Повинні бути передбачені належні й ефективні заходи для запобігання зловживань (ст. 36-30).

Рекомендація також передбачає право літніх людей на надання паліативної допомоги та зобов'язання держав пропонувати паліативну допомогу літнім людям, які страждають від хвороб, що загрожують життю або обмежують життя, з метою забезпечення їхнього благополуччя і дозволити їм жити і вмирати гідно. Вона також покладає на медичних працівників, які беруть участь у наданні паліативної допомоги, зобов'язання поважати права пацієнтів: дотримуватися професійних зобов'язань і стандартів (ст. 44-47) (Глава D) [19].

У резолюції 2168 (2017) «Права людини похилого віку та їх комплексний догляд» Парламентська Асамблея Ради Європи закликала держави-члени вжити таких заходів з метою боротьби з віком, покращення догляду за літніми людьми та запобігання їх соціальному відторгненню: забезпечити мінімальний прожитковий мінімум та належне житло для літніх людей, щоб забезпечити їм гідне життя; заборонити вікову дискримінацію законодавством під час надання товарів і послуг; надавати підтримку для продовження роботи і навчання тих, хто цього бажає; сприяти позитивному ставленню до старіння шляхом проведення інформаційно-про-

світницьких кампаній, спрямованих на медіа, постачальників послуг та широку громадськість; забезпечити доступність медичної допомоги та довготривалого догляду за людьми похилого віку; інтегрувати послуги охорони здоров'я та соціального обслуговування літніх людей; забезпечити належну підготовку медичних працівників з питань геріатрії та створити геріатричні центри на всій території, де це можливо тощо (п. 5) [20].

Хартією основних прав Європейського Союзу 2000 р. зазначено, що Європейський Союз (далі – ЄС) визнає і поважає право людей похилого віку вести гідне та незалежне життя і брати участь у соціальному та культурному житті (ст. 25) [21].

Європейський регіональний комітет ВООЗ у своїй Резолюції Стратегія і план дій на підтримку здорового старіння в Європі 2012-2020 рр. настійливо закликав держави-члени зміцнити національні стратегії, програми та потенціал систем охорони здоров'я для забезпечення здорового старіння й активної старості шляхом турботи про здоров'я протягом усього життя, включаючи використання підходів, спрямованих на зміцнення зв'язків між поколіннями; докладати більше зусиль для виявлення та усунення наявних перешкод і прогалин у доступі літніх осіб до послуг охорони здоров'я та соціальної підтримки, відповідаючи на виклики, пов'язані зі зростаючим числом випадків множинних хронічних станів і нейродегенеративних захворювань; стимулювати і підтримувати міжсекторальні стратегії на різних рівнях державного управління, метою яких є забезпечення середовища, сприятливого для літніх осіб; використовувати стратегію і план дій в якості основи для зміцнення міжнародного співробітництва в цілях підтримки здорового старіння [22].

Додатковий протокол до Американської конвенції про права людини в галузі економічних, соціальних і культурних прав 1988 р. містить норму відповідно до якої, кожен має право на особливий захист у старості. Держави-учасниці погоджуються поступово робити необхідні кроки для втілення цього права в життя і, зокрема: а) забезпечити сприятливі умови, а також харчування та спеціалізовану медичну допомогу для літніх людей, які відчувають нестачу в них і не в змозі забезпечити їх для себе; б) впроваджувати робочі програми, спеціально призначені для того, щоб дати людям похилого віку можливість займатися продуктивною діяльністю, відповідно до їхніх здібностей і покликань або бажань; с) сприяти створенню громадських організацій, спрямованих на поліпшення якості життя літніх людей (ст. 17) [23].

Міжамериканська конвенція про захист прав людей похилого віку 2015 р. гарантує літнім людям низку прав, пов'язаних з правом на здоров'я, зокрема: право на життя і гідність (ст. 6), право на безпеку і життя без будь-якого насилля (ст. 9), право не піддаватися тортурам або жорстокому, нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню (ст. 10), право висловлювати вільну і свідому згоду з питань здоров'я (ст.11), право на здорове навколишнє середовище

(ст. 25) та містить окрему статтю 19 – право на здоров'я відповідно до якої людям похилого віку гарантовано право на фізичне і психічне здоров'я без будь-якої дискримінації. Нею закріплено, що держави-учасниці розробляють і здійснюють міжсекторальну політику суспільної охорони здоров'я, орієнтовану на комплексну допомогу, яка включає зміцнення здоров'я, профілактику та лікування захворювань на всіх стадіях, а також реабілітацію та паліативну допомогу літнім людям з тим, щоб сприяти досягненню високого рівня фізичного, психічного здоров'я і соціального благополуччя. Для реалізації цього права держави-учасниці зобов'язуються: 1) забезпечити преференційний догляд і загальний, справедливий і своєчасний доступ до якісних, комплексним соціальних і медичних послуг на основі первинної медико-санітарної допомоги, а також скористатися перевагами традиційної, альтернативної і додаткової медицини відповідно до національного законодавства, практикою і звичаями; 2) сформулювати, впровадити, зміцнити й оцінити державну політику, плани і стратегії, що сприяють активному і здоровому старінню; 3) сприяти державній політиці щодо сексуального та репродуктивного здоров'я літніх людей; 4) заохочувати, де це доречно, міжнародну співпрацю в розробленні державної політики, планів, стратегій і законодавства, а також в обміні потенціалом і ресурсами для реалізації програм охорони здоров'я для літніх людей та їх процесу старіння; 5) посилити профілактичні заходи за допомогою органів охорони здоров'я та профілактики захворювань, включаючи курси з санітарної освіті, знанню патологій і інформованій думці літніх людей під час лікування хронічних захворювань та інших проблем зі здоров'ям; 6) забезпечити доступ до недорогих і якісних пільг і послуг у галузі охорони здоров'я для літніх людей з неінфекційними і інфекційними захворюваннями, включаючи хвороби, що передаються статевим шляхом; 7) посилити реалізацію державної політики щодо поліпшення харчування літніх людей; 8) сприяти розвитку спеціалізованих інтегрованих соціальних і медичних послуг для літніх людей із захворюваннями, що викликають залежність, включаючи хронічні дегенеративні захворювання, деменції та хворобу Альцгеймера; 9) забезпечити доступ літніх людей до інформації, що міститься в їх особистих записах, як фізичних, так і цифрових тощо [24].

Додатковий Протокол до Африканської хартії з прав людини та народів про права літніх людей в Африці 2016 р. містить заборону застосування дискримінації щодо літніх людей (ст. 3) та покладає зобов'язання на держав-учасниць щодо забезпечення захисту прав літніх жінок від насильства та зловживань сексуального характеру і дискримінації за ознакою статі (ч.1 ст. 9); гарантує право літніх людей на доступ до медичних послуг, які відповідають їх конкретним потребам; зобов'язує вжити розумних заходів для полегшення доступу до медичних послуг та медичного страхування для літніх людей в межах наявних ресурсів; забезпечити включення геріатрії та геронтології до підготовки медичного персоналу (ст.15) [25].

Висновки. Зважаючи на вищезазначене, треба констатувати, що міжнародним співтовариством закладено правові основи, які мають за мету протидію збільшенню соціальних нерівностей у літньому віці, зміцнення систем охорони здоров'я для задоволення мінливих потреб старіючого населення і розширення бази фактичних даних стратегій у галузі медико-санітарної та соціальної допомоги людям похилого віку. Зобов'язання держав полягає в імплементації норм, рекомендацій на національному рівні з тим, щоб люди будь-якого віку змогли насолоджуватися підтримуючим соціальним середовищем, адаптованим до їхніх потреб; мати доступ до високоякісних, добре скоординованих медичних і соціальних послуг, орієнтованих на користувача; розраховувати на допомогу в підтримці здоров'я і функціонального потенціалу на максимально можливому рівні протягом усього життя; мати можливість жити і померти, зберігаючи гідність. Важливим є розроблення національних планів щодо охорони здоров'я старіючого населення; створення відповідних координаційних центрів з метою сприяння спроможності відповідних урядових секторів боротися з аспектом здорового старіння за допомогою лідерства, партнерських відносин, адвокації та координації; сприяти розвитку комфортного для віку середовища, підвищуючи обізнаність про автономію та залучення людей похилого віку через багатогалузевий підхід; здійснювати міждержавний обмін позитивним інноваційним досвідом та отриманих уроків у сфері сприяння здоровому старінню; здійснення моніторингу і дослідження здорового старіння на всіх рівнях тощо.

Література:

1. European report on preventing elder maltreatment. URL: https://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0010/144676/e95110.pdf (дата звернення 16.10.2020 р.)
2. Резолюция Генеральной Ассамблеи 72/144. Последующая деятельность по итогам второй Всемирной ассамблеи по проблемам старения. URL: https://undocs.org/ru/A/RES/72/144 (дата звернення 10.10.2020 р.)
3. Research for universal health coverage: World health report 2013. URL: https://www.who.int/whr/2013/report/en/ (дата звернення 09.10.2020 р.)
4. Принципы Организации Объединенных Наций в отношении пожилых людей «Сделать полнокровной жизнь лиц преклонного возраста». URL: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/oldprinc.shtml (дата звернення 08.10.2020 р.)
5. Декларация по проблемам старения 1992 г. URL: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/declold.shtml (дата звернення 10.10.2020 р.)
6. Доклад Международной конференции по народонаселению и развитию (Каир, 5-13 сентября 1994 г.). URL: https://www.unfpa.org/sites/default/files/event-pdf/icpd_rus.pdf (дата звернення 10.10.2020 р.)
7. Мадридский международный план действий по проблемам старения 2002 года. URL: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/pdf/ageing_progr.pdf (дата звернення 16.10.2020 р.)

8. The Toronto Declaration on the Global Prevention of Elder Abuse. URL: https://www.who.int/ageing/projects/elder_abuse/alc_toronto_declaration_en.pdf?ua=1 (дата звернення 10.10.2020 р.)
9. Глобальная стратегия и план действий по проблеме старения и здоровья на 2016-2020 гг.: на пути к миру, в котором каждый человек имеет возможность прожить долгую и здоровую жизнь. URL: https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/253378/A69_R3-ru.pdf?sequence=1&isAllowed=y (дата звернення 15.10.2020 р.)
10. Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development. URL: https://undocs.org/en/A/70/L.1 (дата звернення 10.10.2020 р.)
11. WHA58.16 Strengthening active and healthy ageing. Fifty-eighth World Health Assembly Geneva, 16-25 May 2005 Resolutions and Decisions Annex. https://apps.who.int/gb/ebwha/pdf_files/WHA58-REC1/english/A58_2005_REC1-en.pdf (дата звернення 18.10.2020 р.)
12. Strengthening noncommunicable disease policies to promote active ageing. URL: https://apps.who.int/gb/ebwha/pdf_files/EB130/B130_R6-en.pdf (дата звернення 18.10.2020 р.)
13. WHA69.3 Global strategy and action plan on ageing and health 2016–2020: towards a world in which everyone can live a long and healthy life2. URL: https://apps.who.int/gb/ebwha/pdf_files/WHA69-REC1/A69_2016_REC1-en.pdf#page=27 (дата звернення 18.10.2020 р.)
14. Європейська соціальна хартія (переглянута). URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_062 (дата звернення 10.10.2020 р.)
15. Додатковий протокол до Європейської соціальної хартії. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_332 (дата звернення 11.10.2020 р.)
16. Recommendation No. R (94) 9 of the Committee of Ministers to member states concerning elderly people. URL: https://rm.coe.int/16804c49ec (дата звернення 17.10.2020 р.)
17. Recommendation CM/Rec (2009) 6 of the Committee of Ministers to member states on ageing and disability in the 21st century: sustainable frameworks to enable greater quality of life in an inclusive society. URL: https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=09000016805d0b09 (дата звернення 16.10.2020 р.)
18. Recommandation CM/Rec (2011)5 du Comité des Ministres aux Etats membres sur la prévention des risques de vulnérabilité des migrants âgés et l'amélioration de leur bien-être. URL:https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=09000016805ccccc (дата звернення 16.10.2020 р.)
19. Recommendation CM/Rec (2014)2 of the Committee of Ministers to member States on the promotion of human rights of older persons. URL: https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=09000016805c649f (дата звернення 10.10.2020 р.)
20. Resolution 2168 (2017) Human rights of older persons and their comprehensive care. URL: https://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-EN.asp?fileid=23768&lang=en (дата звернення 10.10.2020 р.)
21. Charter of Fundamental Rights of the European Union.URL: https://www.europarl.europa.eu/charter/pdf/text_en.pdf (дата звернення 11.10.2020 р.)
22. Резолюция Стратегия и план действий в поддержку здорового старения в Европе, 2012–2020 гг. URL: https://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0003/173613/RC62rs06-HealthyAgeing-RUS.pdf?ua=1 (дата звернення 10.10.2020 р.)

23. Additional Protocol to the American Convention on Human Rights in the Area of Economic, Social and Cultural Rights "Protocol of San Salvador". URL: http://www.oas.org/juridico/english/treaties/a-52.html (дата звернення 11.10.2020 р.)
24. Inter-American convention on Protecting the human rights of older persons (A-70). URL: http://www.oas.org/en/sla/dil/inter_american_treaties_a-70_human_rights_older_persons.asp (дата звернення 10.10.2020 р.)
25. Protocol to the African Charter on Human and Peoples' Rights on the Rights of Older Persons.URL: https://au.int/sites/default/files/treaties/36438-treaty-0051_-_protocol_on_the_rights_of_older_persons_e.pdf (дата звернення 15.10.2020 р.)

Syroid T. International legal framework for the protection of the right of elderly people to health

Summary. The article analyzes the provisions of international acts of universal and regional nature, which regulate the right of elderly people to health. In particular, attention is paid to conventional and policy documents, including: the UN Principles for Older Persons (1991), the Declaration on Ageing (1992), the International Conference on Population and Development (Cairo, 5-13 September 1994), Madrid International Plan of Action on Ageing (2002), Toronto Declaration on the Global Prevention of Elder Abuse (2002), Global Strategy and Action Plan on Ageing and Health for 2016-2020: the path to a world in which everyone can live a long and healthy life, the United Nations Agenda 2030 for Sustainable Development, the European Social Charter (revised) (1996), the Charter of Fundamental Rights of the European Union (2000), Additional Protocol to the American Convention on Human Rights in the Area of Economic, Social and Cultural Rights (1988), The Inter-American Convention on Protecting the Human Rights of Older Persons (2015), Protocol to the African Charter on Human and Peoples' Rights on the Rights of Older Persons (2016). The emphasis is placed on World Health Organization (WHO) resolutions on ageing and the health of older persons. The article analyses resolutions of the Council of Europe on ageing, health and disability including: Recommendation № R (94) 9 of the Committee of Ministers to member states concerning elderly people, Recommendation CM/Rec (2009) 6 of the Committee of Ministers to member states on ageing and disability in the 21st century: sustainable frameworks to enable greater quality of life in an inclusive society, Recommendation CM/Rec (2011) 5 of the Committee of Ministers to member states on reducing the risk of vulnerability of elderly migrants and improving their welfare, Recommendation CM/Rec (2014) 2 of the Committee of Ministers to member States on the promotion of human rights of older persons, resolution of the Parliamentary Assembly of the Council of Europe 2168 (2017) "Human rights of older persons and their comprehensive care". Relevant conclusions and recommendations have been made.

Key words: vulnerable categories, protection, health, elderly people, human rights, legal framework.